

Др Илија БАБИЋ
редовни професор Факултета за европске правно-политичке студије
Универзитета Едуконс у Новом Саду

ОДГОВОРНОСТ ДУЖНИКА ЗА РАДЊЕ ПОМОЋНИКА

Резиме

Помоћник је лице које помаже дужнику да фактички испуни у целини или делимично своју обавезу према повериоцу. Израз „помоћник“ нема у виду предузимање споредних фактичких послова од помоћника. Дужник није овлашћен да испуњење своје уговорне обавезе повери трећем лицу ако је његово уговор са повериоцем закључен с обзиром на личност једне или обе стране у том уговору (intuitu personae).

Закон о облигационим односима не садржи опште правило о одговорности дужника за рад помоћника, али је оно предвиђено у члану 443. Преднацрта Грађанског законика Републике Србије. Такво решење дословно је преузето из члана 203. Скице за Законик о облигацијама и уговорима.

За неиспуњење или неуредно испуњење обавезе повериоцу одговара дужник и када је његову обавезу у целини или делимично испунио његов помоћник. Дужник, а не помоћник, одговара повериоцу за испуњење обавезе по принципу кривице – намеру и било који облик непажње, у складу са општим одредбама о одговорности за штету по основу кривице (чл. 158 - 163. ЗОО).

Кључне речи: *помоћник, заменик, одговорност дужника за рад помоћника.*

I Испуњење обавезе од стране дужника или трећег лица

Уговор овлашћује повериоца да од дужника захтева његово испуњење. Дужник је дужан испунити уговор савесно и у свему како он гласи. Обавезу из уговора, међутим, „може испунити не само дужник него и

треће лице“ (члан 296, став 1. Закона о облигационим односима – ЗОО).¹ У случају да треће лице, које је уговором са дужником, дужно да испуни обавезу, ову обавезу не испуни или је испуни са задоцњењем за повериоца настаје штета. У овој правној ситуацији штетник је треће лице које је проузроковало штету, али оно не одговара повериоцу за проузроковану штету. Ову штету је дужно надокнадити одговорно лице, а то је дужник из уговора (члан 262, став 2. ЗОО).² Наиме, у односу на уговор који је закључен између оштећеног и одговорног лица, штетник је треће лице.³

Треће лице које испуњава обавезу може бити оно које има неки правни интерес да испуни обавезу дужника. Најчешће дужник закључи уговор са трећим лицем којим му поверава извршење своје уговорне обавезе према повериоцу. Обавезу дужника треће лице може испунити и кад за испуњење нема правни интерес.

Кад треће лице има неки правни интерес да обавеза буде испуњена дужност је повериоца да прими такво испуњење „чак и кад се дужник противи том испуњењу“ (члан 296, став 2. ЗОО). Правни интерес имају трећа лица која би неиспуњењем обавезе дужника или неиспуњењем у року претрпели штету. На основу уговора са дужником треће лице се може обавезати да испуни обавезу коју дужник дугује свом повериоцу. У овом случају првобитни дужник задржава то својство, а обавеза између њега и повериоца и даље постоји, али је чинидбу у целини или делимично дужан да повериоцу испуни треће лице. Треће лице се појављује у улози помоћника дужника. Ако такав помоћник причини повериоцу штету при извршењу чинидби за њу одговара дужник, а не треће лице.⁴

Залогодавац који није и дужник има правни интерес да исплати дуг дужника с обзиром на то да његова ствар може бити продата ради намирења заложног повериоца. Јемац има правни интерес да исплати дуг главног дужника с обзиром на то да „јемац одговара и за свако повећање обавезе које би настало дужниковом кривицом, уколико није друкчије уговорено“ (члан 1002, став 4. ЗОО). Правни интерес има и противник

---

1 *Службени лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89 (УСЈ) и 57/89 и *Службени лист СРЈ*, број 31/93. Ово правило следи и судска пракса: „Обавеза посленика да лично обави посао постоји само ако је у налогу наручилац то изричито захтевао.“ Вид. Пресуда Привредног апелационог суда, Пж. 8245/2012 од 25.8. 2014. године.

2 Ово правило, одређено у општем делу ЗОО, примењује се на све уговоре и друге облигације и кад посебне одредбе које их регулишу не прописују одговорност дужника.

3 Андрија Гамс, *Одговорност за радње трећих лица у приватном праву*, Београд, 1940, 62.

4 А. Гамс, 150.

побијања по Паулијанској тужби (члан 283. ЗОО) – да се ствар коју је стекао од дужника не прода ради намирења повериоца.⁵ Када је дужник са трећим лицем закључио уговор о преузимању испуњења, треће лице има интерес али је и дужно да испуни обавезу дужника према његовом повериоцу. У том случају треће лице одговара дужнику ако благовремено не испуни обавезу дужника према повериоцу, те он затражи испуњење од дужника. Тада треће лице не преузима дуг, нити приступа дугу и поверилац нема према њему никакво право (члан 453. ЗОО).⁶

Поверилац је дужан примити испуњење од трећег лица које нема правни интерес да обавеза буде испуњена ако је дужник са тиме сагласан (члан 296, став 3. ЗОО) или се томе није противио. Треће лице у овом случају није заступник дужника. Заступник, наиме испуњава у туђе име и за туђи рачун обавезу заступаног. Треће лице испуњава дужникову обавезу без налога или овлашћења као незвани вршилац туђих послова (чл. 220–228 ЗОО). Ако је господар посла („онај чији је посао“) накнадно одобрио оно што је извршено, пословођа без налога сматра се налогопримцем који је од почетка радио по налогу лица чији је посао (члан 228. ЗОО).⁷

II Поверавање испуњења уговорне обавезе помоћнику

1. Појам помоћника (заменика)

Помоћник је лице које помаже дужнику да испуни у целини или делимично своју обавезу према повериоцу. Он дужнику помаже фактички. Израз „помоћник“ нема у виду предузимање споредних фактичких послова од помоћника. Помоћник може извршити и целу чинидбу.⁸ Осим израза „помоћник“ у прописима и правној литератури употребљавају се и изрази „сарадник“, „заменик“ и „треће лице“. Члан 612. ЗОО говори о „сарадницима“, члан 753, став 3. ЗОО о „заменику“, а члан 868, став 1. ЗОО о „трећим лицима“ којима организатор путовања може поверити извршење услуга превоза. Поједини правни писци користе израз

5 Група аутора, *Коментар Закона о облигационим односима I* (редактори Борислав Благојевић, Врлета Круљ), Београд, 1980, 747.

6 Уговор о преузимању испуњења закључују дужник и треће лице. Треће лице се обавезује дужнику да испуни обавезу коју дужник има према свом повериоцу.

7 Сагласност са испуњењем обавезе од трећег лица може бити дата пре испуњења као дозвола или после испуњења обавезе као одобрење (члан 29. ЗОО).

8 А. Гамс А, 150.

„заменик“.⁹ Својство помоћника има и лице (правно или физичко) које је ангажовао сам помоћник - помоћникови помоћници - ако се са тиме изричито или прећутно сагласио дужник.¹⁰ И када чинидбу у целини изврши помоћник он то чини за рачун дужника. Према повериоцу обавезан је дужник, а околност што је обавезу дужника извршило треће лице - помоћник битно не утиче на облигациони однос између повериоца и дужника. За извршење обавеза из тог односа одговара повериоцу и даље дужник.

Својство помоћника имају, међутим, они који извршавају одређене чинидбе које се разликују од правних послова. Ако је једна страна у обавези да изврши радњу „dare“ (давање) - преношење права у целини или делимично то не може учинити помоћник дужника. Дужник је, следом тога, дужан да сам или путем пуномоћника испуни обавезу предаје ствари (*traditio*) да би пренео својину ствари на стицаоца. Помоћник не може уместо дужника, са дејством према дужнику, да предајом ствари пренесе право својине на стицаоца у уговору о продаји, уговору о размени, уговору о поклону и уговору о зајму. Иако је предаја ствари фактичка радња са основом се истиче да се том радњом обавља пренос права и има дејство правног посла.¹¹ С обзиром на то да се престација дужника испуњава нечињењем (тј. уздржавањем од радњи чињења које би могао да врши) она се увек заснива с обзиром на личност (*intuitu personae*). Облигацију засновану с обзиром на личност мора лично да испуни дужник те је искључена могућност да то учини помоћник дужника. Помоћник може да испуни обавезу дужника у целини или делимично само ако се престација дужника састоји у чињењу - предузимању неке радње и ако то чињење није везано за личност дужника.¹²

2. Поверавање испуњења обавезе. Разграничење

Помоћник је треће лице које фактички испуњава у целини или делимично дужникову обавезу. Он при томе нема својство дужника. Најчешће је треће лице на основу уговора са дужником преузело обавезу да испуни његову обавезу повериоцу, али то не мора бити случај. Ова правна ситуација разликује се од заступања. Треће лице може испунити обавезу дужника на основу уговора о пуномоћству или другог облика заступања.

9 Ивица Јанковец, *Уговорна одговорност*, Београд, 1993, 196-206.

10 Јаков Радишић, *Облигационо право - општи део*, Београд, 2000, 241.

11 А. Гамс, 152.

12 А. Гамс, 152 и 153.

У овом случају заступник није помоћник дужника. Уговор који закључи заступник или предузме неку другу радњу на коју је овлашћен, овлашћује непосредно заступаног и другу уговорну страну (члан 85, став 1. ЗОО). Заступник иступа у име и за рачун заступаног и у овој ситуацији испуњење уговорне обавезе коју је предузео заступник дужника има исто дејство као да је испуњење извршио сам дужник.

Лица која испуњавају сопствену обавезу према дужнику из другог облигационог односа немају својство помоћника.¹³ Помоћник, међутим, не испуњава дужникову обавезу кад је обавезу испунио повериоцу без дозволе или одобрења дужника.

Поверавање извршења обавезе дужника помоћнику разликује се од промене дужника, приступања дугу и преузимања испуњења. Преузимање дуга настаје на основу уговора између дужника и преузимаоца, на који је пристао поверилац. Преузимањем дуга преузималац ступа на место пређашњег дужника и он се ослобађа обавезе (чл. 446, став 1. и 448, став. 1. ЗОО). Уговор о приступању дугу закључују поверилац и треће лице. Треће лице се обавезује да ће повериоцу испунити његово потраживање од дужника. У овом случају треће лице ступа у обавезу поред дужника (члан 451. ЗОО). Треће лице може уговором са дужником преузети његову обавезу испуњења према повериоцу. Он одговара дужнику ако не испуни или на време не испуни обавезу дужника, али не и повериоцу који није с њим у уговорном односу (члан 453. ЗОО).

3. Обавеза дужника да лично испуни обавезу

Дужник није овлашћен да испуњење своје уговорне обавезе повериоцу повери трећем лицу ако је његово уговор са повериоцем закључен с обзиром на личност једне или обе стране у том уговору (*intuitu personae*). Такав карактер уговора често проистиче из природе саме обавезе. Познати сликар, тако, не може сликање портрета повериоца поверити свом ученику у атељеу. Поверилац је закључио уговор о делу имајући у виду чињеницу да је дужник познати сликар.

За неке врсте уговора закон претпоставља да имају својство уговора који се закључује с обзиром на личност. Општа одредба о заступању уопште (члан 86, став 1. ЗОО) поставља правило да заступник не може пренети своја овлашћења на другог. То може учинити изузетно - кад му је то дозвољено законом или уговором. Одговарајућу слично правило

---

13 А. Гамс, 151.

прописано је за уговоре привердног права о налогу (члан 753, ст. 1. и 2. ЗОО) и комисиону (члан 772. ЗОО).

Уговором може бити одређено да је дужник дужан да обавезу испуни лично и у случају кад он није закључен с обзиром на личност. Уговором, осим тога, може бити одређено да дужник извршење своје уговорне обавезе може поверити трећем лицу само уколико се за то претходно прибави дозвола повериоца. Ако је поверилац примио испуњење дужникове обавезе од трећег лица сматра се да је на тај начин поверилац (конклюдентним радњама) дозволио дужнику да извршење своје обавезе повери трећем лицу.¹⁴

Не само да треће лице није овлашћено да испуни обавезу коју мора испунити дужник лично, него ни поверилац у том случају није дужан да прими испуњење од трећег лица чак и ако треће лице нуди испуњење обавезе које у свему одговара испуњењу које би учинио дужник. Поверилац, наиме, није дужан примити испуњење од трећег лица „кад према уговору или природи саме обавезе ову треба да испуни дужник лично“ (чл. 296, став 3. ЗОО). Ако је поверилац одбио да прими испуњење трећег лица не пада у поверилачку доцњу. У овој ситуацији он је основано одбио да прими испуњење (члан 325, став 1. ЗОО) и може једнострано да раскине уговор у складу са одредбама чл. 124-132 ЗОО.

4. Одговорност дужника за помоћнике у неким упоредним правима

Старији законици не садрже општу одредбу о одговорности дужника за рад својих помоћника. Ову правну ситуацију није регулисао Француски грађански законик (ФГЗ), Општи аустријски грађански законик (ОАГЗ) из 1811. године, пре новелирања, а ни Српски грађански законик (СГЗ).

Већина доцније донесених грађанских законика општом одредбом регулише одговорност за рад помоћника.

Општи аустријски грађански законик је у параграфу 1313а одредио да онај ко је другоме на какву радњу обавезан „одговара му за кривицу свог законског заступника као и за кривицу лица којима се ради испуњења служи, исто као и за своју сопствену“. Овај параграф није био садржан у првобитном тексту ОАГЗ из 1811. године, него је додат приликом доношења тзв. ратних новела од 1914-1916 године.¹⁵

14 И. Јанковец, 192.

15 Срђан Шаркић, Драгољуб Поповић, *Велики правни системи и кодификације*, Београд, 1993, 115.

Члан 549. Општег имовинског законика (ОИЗ) одређује: „Чим су год неизвршењу, или непотпуну и нетачну извршењу уговора криви кукани, слуге и радници уговорника, све се сматра као да је кривица уговорника самих“.

Параграф 278. Немачког грађанског законика (НГЗ) предвиђа да дужник одговара за кривицу свог законског заступника и за лица којима се служи при испуњењу своје обавезе у истом обиму као и за сопствену кривицу.

Члан 101, став 1. Швајцарског законика о облигацијама прописује да лице које „повери старање око извршења обавеза или вршење неког права из облигационог односа својим помоћницима, као што су лица која живе с њим у домаћинству или радници, одговара другој страни за штету коју они проузрокују приликом вршења њиховог посла“.

Члан 1228. (после наслова Одговорност за радњу помоћника) Италијанског грађанског законика гласи: „Осим у случају другачије воље странака, дужник који се у испуњењу обавезе служи радњом трећих, одговара и за све њихове нехатне и злонамерне радње“.

Члан 402. Грађанског законика Руске Федерације (ГЗРФ) прописује да се радње радника дужника на испуњењу његове обавезе сматрају радњама дужника. Дужник одговара за те радње, ако оне повлаче неиспуњење или неуредно испуњење обавезе.

Грађански законик Холандије (ГЗХ) у књизи 6 (Општи део облигационог права) у члану 76. одређује да дужник који при испуњењу обавезе користи помоћ других лица, одговара за њихове радње у истом степеноу као и за сопствене.

5. Решење нашег права

Закон о облигационим односима не садржи опште правило о одговорности дужника за лица којима је поверио извршење своје уговорне обавезе. Скица за Законик о облигацијама и уговорима (Скица) под насловом Одговорност дужника, у члану 203. предвидео је: „1. За своје обавезе дужник одговара целом својом имовином. 2. Дужник одговара за свог законског заступника, као и за друга лица којима је поверио испуњење своје обавезе, или којима се послужио за њено испуњење“.

Преднацрт Грађанског законика Републике Србије (Преднацрт ГЗ)¹⁶ у члану 443, такође под насловом Одговорност дужника, дословно је преузео текст члана 203. Скице.

Члан 263. ЗОО прописује да се дужник ослобађа одговорности за штету због неиспуњења или задоцњења у испуњењу обавезе ако докаже да су после закључења уговора наступиле околности „које није могао спречити, отклонити или избећи“. Ове околности имају, уствари, својство више силе.¹⁷ Оправдано се истиче да поверавање испуњења уговорне обавезе дужника трећем лицу не улази у круг околности које има у виду члан 263. ЗОО.¹⁸ Стога се дужник не може ослободити одговорности за штету коју је претрпео поверилац радњама помоћника који је испуњавао обавезу дужника.

III Одговорност дужника за рад или избор помоћника

1. Основ одговорности дужника за помоћнике

Иако ЗОО не садржи општу одредбу да дужник одговара повериоцу за рад својих помоћника, у више правних ситуација изричито је обавезао туженог да одговара за уговорну штету која је настала радом помоћника којима је поверио извршење своје обавезе повериоцу.

За неиспуњење или неуредно испуњење обавезе повериоцу одговара дужник и када је његове обавезе у целини или делимично испуњавао његов помоћник. Дужник јемчи за пажњу помоћника у степену који поверилац очекује од дужника са којим је у уговорном односу. Помоћник мора испољити пажњу и стручност у мери која се захтева од дужника који би ту обавезу лично испунио. Према повериоцу дужник не може искључити или ограничити своју одговорност истицањем приговора да је за штету одговоран његов помоћник.

Сходно томе, дужник одговара повериоцу за испуњење обавезе по принципу кривице – намеру и било који облик непажње, у складу са општим одредбама о одговорности за штету по основу кривице (чл. 158-163 ЗОО). Дужник одговара за радње својих помоћника као да је сам ту радњу предузимао. Може се ослободити одговорности за штету ако докаже

---

16 Влада Републике Србије, *Грађански законик Републике Србије (радни текст)*, Комисија за израду Грађанског законика, Београд, 29. маја 2015.

17 Илија Бабић, „Виша сила и случај у облигационом праву“, *Накнада штете и осигурање*, 2005.

18 И. Јанковец, 197.

да није крив за проузроковану штету,¹⁹ односно под општим претпоставкама за ослобођење од одговорности за штету.

2. Одговорност за рад помоћника у појединим уговорима

За уговор о делу ЗОО предвидео је правило да „посленик није дужан да посао обави лично“.²⁰ У том случају посленик одговара за лица која су по његовом налогу радила на послу који је преузео да изврши, као да га је сам извршио (члан 611. ЗОО). У уговору о делу посленик извршава обавезу из своје професионалне делатности. Стога је дужан да при извршењу обавезе поступа с повећаном пажњом према правилима струке и обичајима (члан 18, став 2. ЗОО). На исти начин мора поступати и помоћник коме је дужник поверио извршење своје обавезе у целини или делимично. Уколико помоћник није извршио уговор у складу са овим правилима, то не ослобађа дужника одговорности према повериоцу. Ово правило следи и судска пракса.²¹

Посленик је дужан да посао обави лично ако то произлази „из уговора или природе посла“ (члан 610, став 1. ЗОО). Тако, уговор може имати у виду нарочита својства посленика због чега је он дужан да посао изврши лично (на пример, израда дубореза на радном столу, шивење огртача од стране познатог модног кројача). Из природе издавачког уговора проистиче да га може закључити и испунити аутор или други ималац ауторског права. Наиме, члан 73, став 1. Закона о ауторском и сродним правима²² прописује да „Издавачким уговором аутор, односно други носилац аутор-

19 Ј. Радишић, 241.

20 Параграф 717. СГЗ одређује да „Посленик који се посла каквог нарученог примио, мора га сам свршити, и само у особитим околностима може он и другом примљени посао поверити, али за доброту посла и онда он одговара“. Из ових одредаба проистиче да је уговор о делу уговор који се закључује с обзиром на личност. Оправдано се четрдесетих година двадесетог века истицало да су у време доношења СГЗ постојала у Србији махом мала предузећа и да се његова природа мора променити. А. Гамс, 169.

21 „За потраживање тужиоца по основу уговора није од значаја да ли је тужилац преко трећег лица извршио своје обавезе“. Одлука Вишег привредног суда у Београду, Пж. 5616/2000 од 2.1.2000. године.

„Ангажовање произвођача на страни посленика не подразумева довођење у везу произвођача непосредно са наручиоцем посла, нити ослобађа посленика од његових основних обавеза. Код уговора о делу посленик може поверити извршење посла трећем лицу, уколико уговор није сачињен, с обзиром на личност посленика, али и тада одговара наручиоцу посла за благовремено и уредно извршење посла“. Пресуда Врховног суда Србије, Прев. 624/95 од 9.1.1996. године. Вид. *Судска пракса привредних судова - Билтен*, бр. 2/1996, 103.

22 *Службени гласник РС*, бр. 104/2009, 99/2011, 119/2012, 29/2016 - УС.

ског права уступа, односно преноси на издавача право на умножавање ауторског дела штампањем“. Испуњење овог уговора, према томе, не може бити поверено помоћнику аутора или имаоца ауторског права.

На основу члана 641. ЗОО правила прописана за уговор о делу супсидијарно се примењују и на уговор о грађењу у погледу одговорности извођача радова за рад трећих лица (подизвођача) којима је поверио извођење радова делом или у целини. Извођач је дужан да у извршењу обавезе из своје професионалне делатности, такође, поступа са пажњом доброг стручњака. Ако је извођач радове поверио помоћнику – подизвођачу који их није обавио као добар стручњак, то не искључује уговорну одговорност извођача према повериоцу. Околност што је извођач радове поверио подизвођачу (кад та могућност није искључена уговором или кад проистиче из природе обавезе) не утиче на однос извођача радова и наручиоца. Овакав став усвојила је и судска пракса.²³ У том смислу узанса број 50 Посебних узанси о грађењу²⁴ одређује да „уступање радова трећем лицу нема утицаја на правне односе и међусобна права и обавезе наручиоца и извођача“.²⁵ Односи из уговора о грађењу не успостављају се између наручиоца и помоћника извођача, осим кад је то закон прописао. Тако је ЗОО у члану 612. ЗОО прописао да се за наплату својих потраживања од посленика (ово правило важи и за уговор о грађењу) његови сарадници (помоћници) могу обратити непосредно наручиоцу. Они могу захтевати наплату својих потраживања од наручиоца само ако наручилац дугује посленику признато потраживање. На односе наручиоца и извођача (наручиоца и посленика у уговору о делу) не утиче могућност помоћника извођача да од наручиоца захтевају исплату потраживања од наручиоца (члан 612. ЗОО). Извођач који је радове поверио подизвођачу, а он их није обавио са пажњом доброг стручњака, може од њега захтевати накнаду уговорне штете.

У уговору о превозу ствари превозилац може да повери неком другом превозиоцу (потпревозиоцу) да потпуно или делимично изврши превоз пошиљке коју је примио на превоз. Превозилац остаје и даље од-

23 Инвеститор може захтевати отклањање недостатака у градњи и од правног следбеника пословне заједнице која је у уговору о градњи означена као извођач радова, без обзира што је она те послове преузела за рачун другог предузећа. Решење Врховног суда Србије, Прев. 425/98 од 13.1.1999. године. Вид. *Судска пракса привредних судова – Билтен*, бр. 4/1999, 178.

24 *Службени лист СФРЈ*, бр. 18/77.

25 На уговор о грађењу примењују се Посебне узансе о грађењу ако су стране уговориле њихову примену или ако из околности произлази да су њихову примену хтеле. ЗОО, чл. 21, ст. 2.

говоран за њен превоз од њеног пријема до предаје. У том случају превозилац има право на регрес од потпревозица (члан 677, став 1. ЗОО). Такође, отпремник (шпедитер) који је извршење налога поверио другом отпремнику (подшпедитеру) уместо да га сам изврши, одговара за његов рад (члан 834, став 2. ЗОО).²⁶

У случају да је шпедитер морао накнадити штету налогодавцу, због поступања подшпедитера може се од њега регресирати. Подшпедитер дугује шпедитеру накнаду уговорне штете.²⁷

Организатор путовања који је са путником закључио уговор о организовању путовања може трећем лицу поверити извршење услуга превоза, смештаја и других услуга везаних за извршење путовања. У том случају организатор путовања одговара путнику за штету која је настала због потпуног или делимичног неизвршења ових услуга (члан 868, став 1. ЗОО).

3. Одговорност за избор помоћника (*culpa in eligendo*)

У појединим уговорима дужник одговара за погрешан избор помоћника (*culpa in eligendo*), а не за њихов рад. Помоћник кога је дужник изабрао да испуни његову обавезу не успоставља уговорни однос са повериоцем. По правилу, дужник одговара поштрено за избор помоћника коме поверава испуњење своје обавезе.

Тако је члан 834. ЗОО прописао да отпремник (шпедитер) одговара за избор превозиоца као и за избор других лица са којима је у извршењу налога закључио уговор (ускладиштење робе и сл.), али не одговара за њихов рад, изузева ако је ту одговорност преузео уговором.

Одговорност за избор помоћника предвиђена је и уговором о налогу. Уговор о налогу налогопримац је дужан да изврши лично. Он може поверити извршење налога другоме (помоћнику) само ако му је налогодавац то дозволио или ако је на то принуђен околностима. Налогодавац

---

26 „У свим случајевима када шпедитер није извршио уговорне обавезе, а штета је настала, претпоставља се да постоји узрочна веза између шпедитеровог пропуста и наступеле штете. Шпедитер једино има могућност да супротно докаже“. Решење Вишег трговинског суда Пж. 4293/2002 од 29.10.2002. године. Вид. Судска пракса трговинских судова, бр. 1/2003, 81.

27 „Утврђена прекршајна одговорност царинског обвезника у погледу избора шпедитера преко кога ће извршити правилно пријављивање робе царинским органима не ослобађа од грађанскоправне одговорности подшпедитора чијим је непосредним радњама дошло до проузроковања штете.“ Пресуда Врховног суда Србије, Прев. 155/2000 од 5.7.2000. године - Судска пракса трговинских судова, Билтен, бр. 1/2002, 92.

својом сагласношћу изражава поверење и у другог налогопримца (помоћника) да ће по правилима струке и савесно обавити послове за његов рачун. Узимају се у обзир оне околности које су објективно принудиле налогопримца да одреди себи заменика (помоћника), са циљем заштите интереса налогодаваца. У овим случајевима налогопримац одговара за избор помоћника - заменика (*culpa in eligendo*), али и за дате инструкције (*culpa in instruendo*).²⁸

За уговор о контроли робе и услуга претпоставља се да није закључен с обзиром на личност (*intuitu personae*). Стране могу уговорити да вршилац контроле контролу обави лично када овај уговор постаје уговор с обзиром на личност. Члан 854, став 1. ЗОО прописао је да вршилац контроле може обављање уговорне контроле робе поверити другоме, изузев ако му је наручилац контроле то изричито забранио. Ако је вршилац контроле контролу квалитета робе поверио трећем лицу одговара за избор трећег лица. Осим тога, на основу члана 854, став 2. ЗОО, вршилац контроле одговара наручиоцу и за рад другог вршиоца контроле (помоћника).

Уговор о продајном комисиону обавезује комисионара да одговара за избор трећег лица са којим је закључио уговор, у своје име а за рачун комитента. Комисионар одговара комитенту за штету ако је продао робу лицу за чију је презадуженост знао или морао знати (члан 774. ЗОО). У том случају ризик неизвршења обавезе трећег лица погађа комитента.²⁹ Комисионар одговара за испуњење обавезе свог сауговорача (трећег лица) само ако је посебно јемчио да ће он своје обавезе испунити (дел кредере), у ком случају он одговара солидарно са њим (члан 781, став 1. ЗОО).³⁰

Организатор путовања у уговору о организовању путовања „одговара путнику за штету коју је путник претрпео поводом њиховог извршења, осим ако докаже да се понашао као пажљив организатор путовања при избору лица која су их извршила“ (члан 868, став 2. ЗОО). Важи, у овој правној ситуацији, оборива претпоставка о субјективној одговорности организатора путовања - да приликом избора лица која су путнику пружила услуге није испољио пажњу доброг организатора путовања.³¹

28 Група аутора, *Коментар ЗОО*, 235.

29 И. Јанковец, 201.

30 И. Бабић, „Комисион делкредере“, *Правни живот*, бр. 11/1998, 629.

31 Овај основ одговорности прихвата и судска пракса: „Иако организатор путовања не извршава сам уговорене услуге, он ипак одговара путнику за штету која је настала због потпуног

Организатор путовања не одговора за штету ако докаже да је испољио потребну пажњу приликом избора даваоца услуге. Узима се у обзир објективно лош избор даваоца услуге „кога ниједан пажљиви организатор путовања не би изабрао“.³²

4. Непосредан захтев повериоца према помоћнику

Уговор ствара права и обавезе за уговорне стране.³³ Дозвољено је уговором установити право у корист трећег лица, али не и обавезе на терет трећег. Поверилац је у уговорном односу са дужником, а не са његовим помоћником.³⁴ Следом тога поверилац, по правилу, од помоћника не може захтевати испуњење обавезе коју му дугује дужник из уговора. Помоћник није у уговорном односу са повериоцем. У појединим правним ситуацијама ЗОО овлашћује повериоца да непосредно од помоћника дужника захтева испуњење обавезе и на тај начин између њих успоставља правну везу. Овлашћење повериоца да од помоћника дужника непосредно захтева испуњење обавезе коју му дугује дужник, може бити предвиђено уговором повериоца и дужника и кад то није одређено законом. Ово овлашћење повериоца, међутим, не мења односе који су успостављени уговором повериоца и дужника.

У случају кад је налогопримац извршење налога поверио помоћнику (ако му је налогодавац то дозволио или је на то принуђен околностима) налогодавац може у сваком случају захтевати непосредно од „заменика“ (помоћника) извршење обавезе из налога (члан 753, став 5. ЗОО). Угоститељ је, на основу уговора о алотману, дужан да лицима које упуту туристичка агенција (путницима) пружи под истим условима услуге као и лицима са којима је непосредно закључио уговор о угоститељским услугама (члан 892. ЗОО). Следом тога, путник има право да непосредно од угоститеља захтева да му изврши обавезе које је преузео уговором о алотману.³⁵

или делимичног неизвршења ових услуга, сходно члану 868, став 1. ЗОО Закона о, изузев ако докаже да се понашао као пажљив организатор путовања при избору лица која су их извршила што је основ за ослобођење од одговорности“. Пресуда Апелационог суда у Београду, Гж 3947/2012 од 17.10.2012.

32 Група аутора, *Коментар ЗОО*, 393.

33 „Што два углаве трећег не веже“, члан 1025. ОИЗ.

34 „Дужник твога дужника није још, за то, твој дужник“, члан 1030. ОИЗ.

35 И. Јанковец, 204.

У уговору о делу и уговору о грађењу често се ангажују подизвођачи. Члан 612. ЗОО прописује да за наплату својих потраживања од посленика (у уговору о делу) његови помоћници („сарадници“) могу се обратити непосредно наручиоцу и захтевати од њега да им исплати та потраживања на терет своте коју у том часу дугује посленику ако су та потраживања призната.

Одговарајућа одредба није садржана у Глави XIII која регулише уговор о грађењу (чл. 630-647 ЗОО). Члан 641. ЗОО, међутим, одређује да уколико „у овој глави није друкчије одређено, за одговорност за недостатке грађевине примењују се одговарајуће одредбе уговора о делу“. С обзиром на то да је уговор о грађењу подврста уговора о делу ове одредбе би требало тумачити широко (екстензивно). На односе које ЗОО није регулисао уговором о грађењу, али јесте уговором о делу, могу се, аналогно, применити одговарајућа правила прописана за уговор о делу. Следом тога, наплату својих потраживања од извођача његови помоћници могу захтевати непосредно од наручиоца на терет своте коју у том часу дугује извођачу ако су та потраживања призната. Овакав став прихватила је и судска пракса.³⁶

Ilija BABIĆ, PhD

**Professor at the Faculty of European Legal and Political Studies,
University Educons, Novi Sad**

DEBTOR'S LIABILITY FOR THE ASSISTANT'S ACTIONS

Summary

The assistant is a person who helps the debtor to actually fulfill in whole or in part its obligation to the creditor. The term “assistant” is not in the form of taking over any secondary tasks of the assistants. The debtor is not entitled to entrust his contractual obligations to the third party, if the contract is concluded with the creditor regarding the personality of one or both parties to the contract (intuitu personae).

---

36 Подизвођач има право да радове које је извео, а који су од стране инвеститора признати извођачу, директно наплати од инвеститора, с тим што се инвеститор те обавезе може ослободити ако докаже да је те радове већ платио извођачу. Пресуда Привредног апелационог суда, Пж. 3715/2014 од 5. 11. 2014. године.

The Law of Obligations does not contain a general rule on the liability of the debtor for the actions of assistant, but it is provided for in Article 443 of the preliminary draft of the Civil Code of the Republic of Serbia. Such a solution is quoted from the Article 203 of the Draft of the Code of Obligations and Contracts.

The debtor is liable for an irregular or non-compliance of the obligation to the creditor even when the obligation is fully or partially completed by the assistant. The debtor, and not the assistant, is responsible to the creditor for the fulfillment of obligations under the principle of guilt – intent and any form of negligence, in accordance with the general provisions on liability for damage arising from guilt (Art. 158 - 163, ZOO).

Key words: *assistant, deputy, responsibility of debtor for actions of assistant.*